

Сергій ЗУБЧЕНКО,
кандидат політичних наук,
головний консультант відділу гуманітарної безпеки
Національного інституту стратегічних досліджень

«ЧЕРВОНІ ЛІНІЇ» СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПРОТИСТОЯНЬ: роль політико-правових цінностей в епоху гібридних війн

Анотація. Статтю присвячено аналізу місця політико-правових цінностей (зокрема, принципів міжнародного права) в сучасній системі міжнародних відносин. Висвітлено деякі актуальні проблеми глобального дипломатичного порядку, зокрема міжнародно-правового реагування на воєнну агресію Російської Федерації проти України та акти державного тероризму у світі, здійснювані Росією в межах гібридної війни. Обґрунтовано необхідність забезпечення безумовного дотримання принципів міжнародного права, потребу збереження міжнародних санкцій щодо Російської Федерації як дієвого інструмента тиску на агресора.

Ключові слова: російська військова агресія проти України, міжнародне право, політико-правові цінності, принципи міжнародного права, дипломатія, зовнішня політика, національна безпека, геополітика, гібридна війна.

Нещодавно проблематика політико-правових цінностей, принципів і смислів була предметом радше спеціалізованих теоретико-методологічних дискусій фахівців-правників, аніж актуальним практичним міжнародно-правовим питанням. Проте нині юридично-аксіологічні питання, несподівано для багатьох, набули нового значення. Причому йдеться не про морально-етичний аспект (хоча він також важливий), а про прагматичні, практичні речі – наприклад, про їх суттєвий вплив на безпекову ситуацію. Виявилось, що навіть у ХХІ сторіччі, в епоху домінанти геополітичного цинізму, «*realpolitik*» і гібридних війн, принципи міжнародного права все ж є серйозним чинником у забезпеченні глобальної стабільності та миру.

Здавалося б, як певні правові абстракції та символічні умовності, які від початку були плодами компромісів, хай навіть закріплених на високому міжнародно-правовому рівні (наприклад, Статут ООН, Декларація про принципи міжнародного права щодо дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН 1970 року, Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі 1975 року), можуть істотно впливати на щось у сучасному світі? Тим паче, що з розпадом СРСР практично весь світ міцно закріпився на основі капіталістичного урядування, хоча й із певними національними особливостями в деяких країнах. Видавалося логічним, що з відходом у минуле непримиренного глобального ідеологічного протистояння саме економічні цінності (умовно й безпосередньо), як більш конкретні, прагматичні і зрозумілі для кожного, стануть «універсальним протоколом» міждержавного спілкування, найкращим гарантом прогнозованості і стабільності в міжнародних відносинах. Проте все сталося з точністю до навпаки. Прикладом цього є збройна агресія Російської Федерації проти України з 2014 року (з анексією українського Криму й окупацією окремих районів Донецької та Луганської областей) і гібридна війна проти всього цивілізованого світу.

Відомий британський журналіст Е. Лукас ще у 2008 році писав: «Якщо ви вірите, що капіталізм – це система, за якої гроші важать більше, ніж свобода, ви приречені, коли люди, які не вірять у свободу, нападають, використовуючи гроші. Росія помітила, що найслабша ланка в західному підході до життя – неувага до моральної та етичної основи капіталізму: якщо важать тільки гроші, тоді чому кремлівські гроші гірші за чийсь інші?» [5, с. 186]. Проте тоді його справедливі застереження, системно викладені в книзі «Нова холодна війна. Як Кремль загрожує і Росії, і Заходу», не були належним чином сприйняті міжнародно-політичним істеблішментом. На всі російські неадекватні витівки дивилися крізь пальці, навіть після промовистих виступів В. Путіна в Мюнхені (2007 рік) та Грузії (2008 рік), відвертої реверсії до радянської зовнішньополітичної риторики та методології, аж допоки в російського президента не зірвало дах і він не розпочав війну в географічному центрі Європи. І навіть після чотирьох років від початку російсько-української війни цього далеко не в усіх стало духу назвати речі своїми іменами, як це, наприклад, зробив Спеціальний представник США в справах України К. Волкер, який сказав: «Різниця між Кримом і Донбасом практично немає... Це російське вторгнення, російська окупація території... що є незаконним» [1]; «Так звані “ЛНР” та “ДНР” є утвореннями, які створені Росією для породження на місці політичної реальності задля того, щоби допомогти замаскувати роль РФ та зміцнити триваючий конфлікт» [6]. Дехто в дипломатичних колах і досі пропонує забути гіркі історичні уроки політики «замирення агресора» минулого століття, закликаючи «поняты

и простить» таку державу (РФ), хай би якими переконливими були докази її прямої збройної агресії та воєнних злочинів на території України (від транскордонних артилерійських обстрілів і безпосереднього введення військ в Україну – до збиття цивільного Boeing-777 рейсу МН-17 Малайзійських авіаліній і злочинів проти місцевого населення).

Треба визнати, що спокуса відсунути питання анексії Криму та затяжної російсько-української війни на Донбасі на другий план у міжнародно-політичному порядку денному наразі є досить-таки значною. Російські та проросійські лобісти здебільшого апелюють до прагматично-економічних (санкції проти РФ опосередковано завдають певної шкоди й економіці тих держав, які їх запровадили) та безпекових (нібито зараз є фундаментальніші загрози міжнародному миру й безпеці, ефективно нейтралізувати які без участі РФ видається проблематичним) чинників. Проте такі аргументи не можна вважати переконливими через такі міркування.

По-перше, торгівля із суб'єктом, керівництво якого вважає розпад СРСР «найбільшою геополітичною катастрофою ХХ століття», має підкреслено кримінальний тип мислення та відкрито зневажає правові цінності, публічно декларує агресивні шовіністичні та реваншистські наміри щодо територій сусідніх суверенних держав (причому, на найвищому рівні – згадайте хоча б послання В. Путіна 1 березня 2018 року, коли він прямо назвав території колишніх радянських республік «територією Росії») – справа априорі вельми сумнівна. У короткостроковій перспективі в цьому, безперечно, може бути певна економічна вигода, проте в середньо- та довгостроковій перспективі вона може стати для умовного бенефіціара колосальними втратами (що, власне, і демонструє приклад України). Адже після 2000-х років «пацієнт», відчувши себе справжньою силою регіонального масштабу завдяки сприятливій кон'юнктурі цін на сировину (нафту та газ), уже не обмежується пафосними деклараціями – він втілює їх у життя, зокрема силою зброї. Те, що раніше можна було сприймати як своєрідні «ритуальні танці», специфічний продукт виключно «для внутрішнього споживання» (скажімо, аби догодити російським імперцям-неофашистам чи ностальгуючим за СРСР «ватникам») або звичайний елемент торгів, що є важливим складником будь-яких переговорів, сьогодні стало моторошною реальністю, хоча й завуальованою для проформи байками про «їх (російських військ. – Авт.) там немає», «чесний референдум» у Криму, «відпускників»-добровольців та інших «повсталих шахтарів і трактористів», які нібито відкопали російські танки та ракетно-артилерійські установки в шахтах Донбасу. Країна, для якої її імперські забаганки мають більше значення, ніж підписані нею міжнародно-правові зобов'язання, ніколи не буде надійним і прогнозованим економічним партнером (тим паче, що економіку цей «партнер» сприймає як інструмент втілення своїх реваншистських амбіцій). Тому ті, хто намага-

ється дивитися на відносини з Росією крізь призму вигоди чи раціоналізму, припускаються величезної методологічної помилки. Це або наївність найвищого рівня, або умисне шкідництво в інтересах країни-агресора.

Але річ тут не тільки в морально-етичному складнику чи категоричному збігу систем аксіологічних координат. Адже, **по-друге**, нині вже загальновідомо, що саме Росія штучно створює осередки нестабільності та тероризму в усьому світі, щоби спричинити тиск на певні держави, а потім «ласкаво» запропонувати жертвам і світу свою допомогу, спонукаючи інші держави до діалогу щодо вирішення цих проблем. Навіть якщо не зважати на російську війну проти України, прикладів можна навести безліч: планування терактів на території Норвегії, Франції та Чорногорії, навмисне розпалювання війни в Сирії, постачання зброї до Лівії, співпраця з КНДР. У порівнянні з цією «миротворчою активністю» втручання РФ у якісь там закордонні вибори чи референдуми видаються просто дитячими забавками (як і силові заходи щодо власного ж населення – опозиції, ЗМІ, інститутів громадянського суспільства тощо). Проте з юридичного погляду і перші, і другі дії Росії абсолютно чітко підпадають під визначення державного тероризму, наведені в Женевській декларації щодо тероризму 1987 р. [9]. Отже, той, хто закликає спільно з Росією вирішувати безпекові проблеми, питання міжнародного тероризму, фактично закликає до переговорів і співпраці із цими ж терористами, що є категорично неприпустимим та лише стимулюватиме РФ до продовження її злочинних дій.

По-третє, і найважливіше, протиправні дії Росії створили колосальний міжнародний прецедент, який за всього бажання не залишиться поза увагою, бо його дія виходить далеко за межі регіональних чи континентальних безпекових проблем. Справа не в політичних оцінках чи історичних паралелях (хоча, поза всяким сумнівом, від часів гітлерівського «збирання земель» кінця 1930-х у Європі не траплялося подій, які становили б настільки пряму та відчутну загрозу нинішній міжнародно-правовій системі та правопорядку). Головними є три положення: 1) **яка саме держава стала жертвою агресії** – держава, яка раніше добровільно, під міжнародні гарантії безпеки, відмовилася від свого ядерного арсеналу (третього за розміром у світі!) та приєдналася до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї; 2) **хто саме виступив агресором** – Російська Федерація, країна, яка була стратегічним партнером і одним із міжнародних гарантів безпеки України за Будапештським меморандумом; 3) **якими були дії інших держав, зокрема підписантів того самого Будапештського меморандуму**, – вони були абсолютно млявими, формальними («для годиться»), непереконливими, тож не змогли перешкодити анексії Криму та подальшому військовому вторгненню РФ на Донбас. Промовистий сигнал: відмова від зброї масового знищення – відверто неправильне рішення (на межі з клінічним

ідіотизмом), нікому довіряти не можна (навіть стратегічним партнерам і «гарантам»), а всі договори (навіть найвищого рівня) – це «паперові тигри», які не врятують вас від військової агресії, якщо не дбати про власні збройні сили. Що це означає? Новий виток глобальної гонки озброєнь (не тільки конвенційних, а і зброї масового знищення) й ескалацію міжнародної напруженості та взаємної недовіри (не кажучи вже про зростання й без того значного скепсису щодо сучасної системи міжнародних організацій та міжнародного права). І ці тренди вже втілюються в конкретних цифрах, узяти хоча б зростання обсягів торгівлі зброєю.

Усе зазначене має прямий стосунок до питання про роль політико-правових цінностей у забезпеченні глобальної стабільності та миру, зокрема, принципів міжнародного права. І пояснення цього дуже просте.

Ми є цілком далекими від наївного моралізаторства чи «магічного мислення», за влучним висловом В. Горбуліна, зокрема й щодо питань геополітики. Подвійні стандарти, лицемірство чи навіть відверта брехня не є якимись принципово новими явищами в міжнародній політиці. Зрештою, у кожній державі є свої національні інтереси, обстоючи які, вона, природно, може вдаватися до певних юридичних, політичних, військових, дипломатичних чи інших «хитрощів». Щодо цього не має бути жодних ілюзій. Недаремно в поінформованих колах кажуть, що «не буває дружніх розвідок, можуть бути лише розвідки дружніх держав». Але слід чітко усвідомлювати межі, за якими такі кроки перетворюються з проблеми відносин, скажімо, двох-трьох держав на фундаментальну загрозу для всього геополітичного «клубу».

Звернімося до теорії ігор. Математично моделюючи різні типи гри з ненульовим вигрешем і різними поведінковими паттернами гравців, можна дійти висновку, що кінцевий результат гри значно залежить від такого нематеріального і, здавалося б, ефемерного чинника, як довіра. Якщо в короткостроковій перспективі перевагу в грі отримують гравці, які схильні до шахрайства та підлості, то в довгостроковій перспективі виграють ті, хто будує свою стратегію на довірі та грає чесно. «Довіра дозволяє розвиватися відносинам, проте вам необхідна впевненість у тому, що взаємодія повториться, перш ніж довіра зможе еволюціонувати далі... Манера гри визначається манерами гравців. Проблемою сьогодення є не стільки те, що люди втрачають почуття довіри, як те, що наше середовище суперечить розвитку довіри. Це може прозвучати цинічно чи наївно – що ми є продуктами нашого середовища – проте теорія ігор нагадує нам, що ми є середовищем один для одного. У короткостроковій перспективі гра визначає поведінку гравців. Але в довгостроковій – гравці встановлюють поведінку гри. Отже, робіть те, що ви здатні робити, щоби створити умови для розвитку довіри» [8]. Вказане підтверджується й у роботах відомого американського вченого Р. Аксельрода [1].

Звісно, експерти можуть справедливо зауважити, що довіра між державами (зокрема й західними) завжди була «доволі дефіцитним ресурсом», який часто забезпечувався «не якісним розв'язанням проблем двосторонніх і багатосторонніх відносин, а їх замовчуванням, а інколи – ігноруванням». На це чітко вказує В. Горбулін, говорячи далі, що «досить довго стратегічний ресурс взаємної довіри країн демократичного табору (що сформувався як відповідь на спільну загрозу – СРСР) дозволяв учасникам міжнародних відносин концентруватися на своєму розвитку. Крихкість цих відносин довіри чітко проявилася під інтенсивними й доволі ефективними ударами авторитарної Росії. Менш ніж за 10 років таких зусиль Захід констатував, що світ опинився на межі зламу... Втрата взаємодовіри між провідними політичними суб'єктами, між учасниками інтеграційних об'єднань, між керівниками та громадянами країн – ось той інструмент, за допомогою якого було розколото знайомий нам ліберальний світопорядок. Довіру, що тривалий час цементувала союзи навіть давніх противників і сприяла мирному вирішенню безлічі проблем (у давні часи вони викликали кровопролитні війни), було втрачено» [2]. На відсутності довіри між державами як вкрай гострій проблемі міжнародних відносин, що актуалізувалася після подій останніх років, наголошувалося на багатьох міжнародних форумах: Мюнхенській безпековій конференції 16–18 лютого 2018 року, Балто-Чорноморському форумі 23 лютого 2018 року, Брюссельському форумі 8–10 березня 2018 року.

Зазначене й поготів є актуальним в умовах сучасного інформаційного світу, у якому практично неможливо приховати щось так, аби воно не стало очевидним. Саме тому ефемерні, на перший погляд, політико-правові цінності насправді є серйозними безпековими чинниками міжнародних відносин.

Довіра – це масштабні міжнародні проекти, взаємні інвестиції та наукова кооперація. Довіра – це амбітні регіональні та глобальні економічні альянси (хай не без деяких протекціоністських «стелс-дій») і договори про вільну торгівлю між вчорашніми смертельними ворогами (наприклад, В'єтнамом та США). Довіра – це космос і екологія, культура і високі технології, сталий розвиток і безпека. І найпромовистіше: хто ж докладає найбільших зусиль для руйнації цієї довіри на міжнародному рівні – країна, яка за 27 років свого пострадянського існування не дала світові практично нічого, окрім російського неофашизму (того самого «русского мира»), обскурантизму та релігійного фундаменталізму, експорту зброї, тероризму та гібридних війн. Одна справа, наприклад, коли США та КНР, перші економіки світу, змагаються в ефективності своїх економічних моделей чи високотехнологічних досягненнях, даючи світові внаслідок цієї жорсткої конкуренції безліч корисних «побічних продуктів» – від революційних засобів комунікацій, надсучасного транспорту і квантових суперкомп'юте-

рів до генної медицини та технологій видобутку сланцевих вуглеводнів. Зовсім інша – коли наскрізь корумпована країна з обмеженим промислово-технологічним суверенітетом, трохи заробивши грошей на продажу сировини й уявивши себе «СРСР–2.0», починає бряцати зброєю.

За тривалий період вимушеного співіснування зі складним сусідом ми добре зрозуміли феномен «загадкової російської душі», яка вічно захоплювалася досягненнями колективного Заходу, схилилася перед ним, але так само вічно заздрила йому і прагнула його знищити. І навіть те, що цей самий Захід неодноразово буквально рятував російське населення від голоду (наприклад, в 1891–1892, 1921–1923, 1992–1997 рр. [3]), що саме західні фахівці (такі як Г'ю Л. Купер, Альберт Кан та ін.) закладали фундамент індустріалізації 1920–1930-х років, що без західного ленд-лізу 1942–1945 років успіхи СРСР на Східному фронті могли бути незрівнянно скромнішими, а жертви – набагато більшими, ніколи не ставало цьому на заваді.

Ірраціоналізм? Безперечно. Якщо хтось вважав, що В. Путін є «*lupenreiner Demokrat*» («бездоганний демократ») [5, с. 309], а «більш цілісна, демократична, захищена та процвітаюча Росія буде більш безпечним, прогнозованим і прихильним партнером» [7, с. 5], він заледве міг помилятися більше.

Тому ще раз хотілося б наголосити: вибудовування тактики і стратегії відносин із РФ виключно на основі прагматичних, раціоналістичних міркувань і концепцій (на кшталт «*Annäherung durch Verflechtung*», нім. «зближення через взаємозалежність»), є контрпродуктивним і навіть шкідливим. Захід дізнався про це ще у 2014 році (згадаймо розмову канцлера ФРН А. Меркель із президентом США Б. Обамою, у якій вона здивовано зазначала, що Путін «живе у своєму світі» і «втратив зв'язок із реальністю»), але повне усвідомлення цього факту світовим політичним істеблішментом ще не відбулося.

Втім треба зазначити, що на четвертий рік російсько-української війни частина західних дипломатичних кіл таки почала поступово аналізувати російське питання, зокрема щодо перегляду методології реагування на дії РФ. Конкретні інституційні маркери цього нині можна побачити як на рівні окремих держав (Естонії, Латвії, США, Фінляндії, Чехії, Великобританії тощо), так і міждержавних утворень (ЄС, НАТО). Важливим чинником залишаються економічні санкції проти Росії та афілійованих зі злочинним кремлівським режимом юридичних і фізичних осіб. Але найважливішим сигналом, напевно, слід визнати практичні «заходи прямої дії» – військовий удар міжнародної коаліції по російським найманцям і проксі-силам у Сирії 7 лютого 2018 року. Російській Федерації нарешті дали гідну відповідь єдиною зрозумілою йому мовою – мовою сили. Сюди ж треба віднести й безпрецедентний у світовій дипломатичній історії кокаїновий скандал із посольством Російської Федерації в Аргентині та літа-

ками спеціального льотного загону «Росія», який обслуговує перших осіб Федерації. Менше з тим, отруєння, вчинене загальнонебезпечним способом – із застосуванням надтоксичної сполуки, компонента хімічної зброї масового ураження, у британському Солсбері колишнього співробітника російської розвідки С. Скрипаля та його доньки, у якому фахівці виявили російський слід, вказує на те, що «кремлівський пацієнт» ще далекий від одужання, а тому потребує подальшого більш прискіпливого санкційно-обмежувального та дипломатичного «лікування».

Анексія Криму та збройна агресія Росії проти України не можуть бути зняті з міжнародного порядку денного – аж до відновлення територіальної цілісності України та справедливого покарання агресора, як це було свого часу з гітлерівською Німеччиною. Це не є питанням суб'єктивного ставлення до України чи Росії – це питання об'єктивного збереження міжнародно-правового порядку (за всієї його умовності) та запобігання вчиненню аналогічних міжнародних воєнних злочинів, питання інстинкту глобального колективного самозбереження. Адже дедалі більше доказів вказують на те, що Російська Федерація абсолютно умисно й цілеспрямовано заганяє цивілізований світ у «пастку правил».

Висновки. Глобальна геополітична турбулентність останніх чотирьох років із новою гостротою поставила питання про місце та роль політико-правових цінностей у сучасних міжнародних відносинах. Можна стверджувати, що поширене після розпаду СРСР певне поблажливе ставлення до принципів міжнародного права (фактично – принесення їх у жертву економічній вигоді), неготовність жорстко та послідовно реагувати на відверті їх порушення створили підґрунтя для анексії Росією українського Криму та збройної агресії РФ на Донбасі з 2014 року. Це є загрозою не тільки для України, а й усій міжнародно-правовій системі та правопорядку. Вони цинічно експлуатують інституційну та функціональну слабкість чинної системи міжнародних організацій (зокрема, системи ООН) як консенсусного та превентивного механізму, цілеспрямовано сіючи ентропію та підриваючи й без того не бездоганну довіру між суб'єктами міжнародних відносин, яка є надважливим «спільним знаменником» міждержавних відносин.

Для недопущення ескалації сучасних негативних геополітичних тенденцій до рівня неконтрольованих, деструктивних процесів, необхідно забезпечити дотримання низки принципових моментів:

1. Непорушність принципів міжнародного права. Політико-правові цінності є критично важливим елементом сучасного міжнародно-політичного життя. Саме тому вони є «червоними лініями», якими не можна знехтувати навіть заради значної ситуативної вигоди. Геополітичний макіавелізм, в умовах глобалізованого інформаційного суспільства має вкрай обмежений термін дії. Він може давати певні переваги лише в ко-

роткостроковій перспективі, а в довгостроковій він є каталізатором колосальних негативних тенденцій, здатних завдати величезної шкоди не тільки об'єкту, проти якого він спрямований, та суб'єкту, який його використав, а і «третім особам» (незалежно від того, на чиєму боці – умовного «позивача» чи «відповідача» – вони знаходяться) і середовищу, у якому всі вони є. Тобто якщо хтось один випустить цього джина міжнародно-правового нігілізму з пляшки, то загнати його назад доведеться всім світом.

2. Оперативне реагування на очевидні порушення міжнародного права, що ставлять під загрозу міжнародний мир і глобальну безпеку. Кремлівські авантюристи наочно продемонстрували, до чого можуть призвести брак міжнародної згоди та зволікання щодо питань, які потребують швидкої та жорсткої відповіді. Відтак критично важливим питанням є вироблення нових міжнародних форматів реагування. Безперечно право кожної держави на свою політичну культуру та національні інтереси в жодному випадку не повинно бути виправданням для розв'язування війни проти її сусідів чи інших суверенних держав.

3. Невідворотність юридичної відповідальності порушників міжнародного права. Мало ліквідувати наслідки міжнародно-правової безкарності та безвідповідальності, необхідно ще усунути їх причини, створивши ефективний антимотив для таких дій. Злочини проти людства, вважаючи на характер і масштаб, не мають терміну давності.

Питання про зняття економічних санкцій із держави-агресора можна ставити лише після відновлення територіальної цілісності України – виведення російських військ із Донбасу, ліквідації російських маріонеткових псевдореспублік та повернення анексованого Криму. Без цього їх «педагогічний ефект» буде зведений нанівець.

1. Волкер: створені РФ «ДНР» і «ЛНР» мають бути ліквідовані – вони не відповідають Конституції України (відео) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unian.ua/politics/10029467-volker-stvoreni-rf-dnr-i-lnr-mayut-buti-likvidovani-voni-ne-vidpovidayut-konstituciji-ukrajini-video.html>.
2. Горбулін В. Криза довіри: у пошуках нового фундаменту стійких альянсів / В. Горбулін // Криза довіри: у пошуках нового фундаменту стійких альянсів. – 2018. – № 10. – 17–23 березня.
3. Иваны, не помнящие добра (Сколько раз США спасали Россию?) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=FozUDazgJw>.
4. Кокаїновий скандал: Росії виставили рахунки [Електронний ресурс]. // Обозреватель – Режим доступу до ресурсу: <https://www.obozrevatel.com/ukr/abroad/kokainovij-skandal-rosii-vistavili-rahunki.htm>.
5. Лукас Е. Нова холодна війна. Як Кремль загрожує і Росії... / Е. Лукас. – Київ: Темпора, 2009. – 488 с.
6. Kurt Volker: The Full Transcript / Politico Magazine [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.politico.com/magazine/story/2017/11/27/kurt-volker-the-full-transcript-215868>.
7. Kyiv Post. – 2016. – Vol. 21. – Iss. 24. – June 10.
8. The Evolution of Trust / Nicky Case [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://ncase.me/trust/>.
9. The Geneva Declaration on Terrorism / UN General Assembly Doc. A/42/307, 29 May 1987, Annex [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.i-p-o.org/GDT.HTM>.
The Geneva Declaration on Terrorism [Електронний ресурс]. – 1987. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.i-p-o.org/GDT.HTM>.

Serhii ZUBCHENKO,
*Candidate of Political Sciences,
Chief Consultant at the Humanitarian Security Department
of the National Institute for Strategic Studies*

“RED LINES” OF MODERN GEOPOLITICAL CONFRONTATIONS: role of political and legal values in hybrid warfare era

Abstract. The article analyses the place of political and legal values (in particular, the principles of international law) in the modern system of international relations. Some current topical problems on the global diplomatic agenda, notably, concerning the international legal response to the Russian military aggression against Ukraine and acts of state terrorism all around the world, carried out by Russia within the framework of the hybrid war, are highlighted. Considerations regarding the importance of trust as a vital element of interstate relations, the lack of which provokes conflicts, leads to the encapsulation of states, making it impossible for them to achieve sustainable and progressive development and to solve urgent common issues, are studied. In this context, the author asserts the necessity to ensure absolute adherence to the principles of international law as “rules of the game” of the geopolitical club and “red lines”, going beyond which generates uncontrolled processes of global scale, as well as the need to maintain international sanctions against the aggressor country – the Russian Federation – and entities, individuals and groups, affiliated with the Putin regime.

Keywords: Russian military aggression against Ukraine, international law, political and legal values, principles of international law, diplomacy, foreign policy, national security, geopolitics, hybrid war.